

Gatčinoje ir Pavlovske prie Sankt Peterburgo inspektorius, botanikas ir sodininkas Johanas Antuanas Weinmannas (Minkevičius 1931; Stafleu, Cowan 1988). Vėlesniais metais – nuo XIX a. vidurio iki pat paskutiniųjų dešimtmečių – publikuotų duomenų apie Lietuvos augalus nėra, ir tik 1884 m. žurnale *Pamiętnik Fizjograficzny* gamtininkas mėgėjas Kazimierz Łapczyński publikavo augalų sąrašą, surinktą kelionės nuo Minsko iki Palangos metu. Jame yra septynios samanų rūšys iš Palangos, apibūdintos lenkų gydytojo, profesoriaus ir gamtos tyrinėtojo Tytuso Chałubińskiego (Łapczyński 1884).

Nepaisant to, kad XIX a. antroje pusėje Lietuvoje nebuvo mokslo įstaigų, reikšmingą indėlį į botanikos mokslo vystymąsi įnešė šios srities mėgėjai. Ypač svarbių darbų atliko kunigas Jurgis Ambraziejus Pabrėža. 1796 m. baigęs Varnių seminariją ir išventintas kunigu, dirbo įvairiose parapijose, o nuo 1817 m. tapęs pranciškonu vienuoliu Kretingos bernardinų vienuolyne ir dirbęs Kretingos parapijinės mokyklos mokytoju, laisvu nuo tarnystės metu J. A. Pabrėža domėjosi ir rinko augalus (Dagys 1972).

J. A. Pabrėža paliko rankraštinį botaninių darbų, iš kurių tik vieno rankraščio, užbaigto 1845 m., dalis, pavadinta *Botanika arba taislius auguminių*, buvo publikuota *Dirvos* leidinyje Amerikoje 1900 m. (Pabrėža 1900). Pats rankraštis *Tayslós augumyninis kóremy taalpynas augimys ligszioł raastosys teyp muusosys kayp nekórios swetszaalys só prijungymó abladny prajoowa weykała yr sóraašzima waarduu paprastuuju teyp žemaytyszku, kaypo pruuusyszku, laatwyszku, yr waarduu tayslyyniu žemaytyszku só lotiinyškays. Par kónyga Ambraziejó Paabreža, bówósiy koznadyiy yr mookitoii Kretingos mokslyničižio, teryorió z. sz. T. Prączyszkaus Yszdóuts Meetusy 1843 iki 1900 m.* buvo saugomas Kauno metropolijos kunigų seminarijoje, šiuo metu jis yra Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos *Rankraščių skyriuje F. 124-7*. 2009–2015 m. buvo publikuota rankraščio perraša (Pabrėža 2009–2015). Šiame darbe samanas J. A. Pabrėža vadina kerpėmis (kerpys) ir jas skirsto į kerpės lapūnines (kerpys lapunynys) – *Musci frondosi*, dabar vadinamos lapsamanėmis, ir kerpės samanines (kerpys samanyynys) – *Musci hepatici*, dabar vadinamos kerpsamanėmis. Iš viso veikale yra išvardytos 168 samanų rūšys, visoms joms duoti žemaitiški vardai. Vilniaus universiteto herbariume yra saugomi J. A. Pabrėžos neidentifikuoti samanų rinkiniai. 1962 m. dalį J. Pabrėžos samanų rinkinio aprašė VU studentės A. Kviklytė ir D. Kalantaitė: jį sudaro 42 samanų rūšių pavyzdžiai, sprendžiant iš duomenų pagrindinėje etiketėje, surinkti Palangos apylinkėse (Kviklytė, Kalantaitė 1962). 2017 m. Vilniaus universiteto herbariume naujai surasti J. A. Pabrėžos samanų rinkiniai taip pat neįvardyti (Rasimavičius ir kt. 2017). Tikėtina, jog J. A. Pabrėža samanomis domėjosi, jas rinko, tačiau „Taisliuje“ išvardijo ne savo iširtas samanas, bet pasinaudojo jau esamais samanų sąrašais, pavyzdžiui, J. Jundziūlo, ir juose esančioms samanoms suteikė žemaitiškus vardus. J. A. Pabrėžos atlikti darbai davė pradžią lietuviškai briologinei terminijai. Terminas kerpsamanės ir kai kurie lietuviški samanų vardai (pavyzdžiui, balnadantė, dvilypdantė, keturdantė, šepšė, zuikrugis) yra įsitvirtinę šiuolaikinėje botaninėje literatūroje (Jukonienė 2014).

Briologiniai tyrimai kaimyninėse šalyse

Pirmuosius duomenis apie vakarų Baltarusijos samanas randame XVIII–XIX a. Vilniaus universiteto botanikų darbuose (Gilibert 1782; Jundziūl S. B. 1791, 1811; Jundziūl J. 1830). Daugiau duomenų apie briofitus Belovežo girioje jau XIX a. pabaigoje publikavo Varšuvos universiteto absolventai: gydytojas Franciszekas Błoński ir gamtininkai Karolis Drymmeris bei Antonis Eismondas (Błoński *et al.* 1888).